

The Impact of Social Security on Prevention of Social Harms: a Sociological Analysis

Hoseyn Abasi-Aghdam

*PhD candidate of Sociology in Iranian Social Issues, Islamic Azad University, Garmsar Branch, Garmsar, Iran.

h.aghdam829@gmail.com

(Corresponding Author).

Afshin Rezai

MA in Sociology, Islamic Azad University, Markazi Branch, Tehran, Iran.

afshynr50@gmail.com

Hamed Attari

MA of Educational Sciences, Payame Noor University, Hamadan, Iran.

Attari.hamed@gmail.com

Received: 2021/07/28

Accepted: 2021/09/07

DOI:

10.22034/hpsj.2021.209458.1053

ABSTRACT

What is a risk factor for security and one of the significant threats in this category is the prevalence of social harms in society. In the present paper, the importance, role and impact of social security as an important sociological category on social harms, which is one of the important components of deviance and crime, has been studied. The aims of the present article, while examining the conceptual literature of sociology of security and social harms, are to analyze and critique these two components and to express the inverse relationship between them as the dialectical relationship. The research method is written by reviewing study texts and collecting materials. In some books and articles, Hirsch's social control and Agnion's social pressure have been carried out using a theoretical model designed by researchers and sociological theories. After analyzing and explaining the concepts of social security and social harms based on sociological perspectives, conceptual literature and using the theoretical model, it was concluded that there is an inverse relationship between the two titles.

Keywords: Social Security, Social Harms, Social Monitoring, Social Control.

► **Citation (Vancouver):** Abasi-Aghdam H, Rezai A. The Impact of Social Security on Prevention of Social Harms: a Sociological Analysis. *Quarterly J Hamedan Police Sci.* Summer 2021; 8(2):47-55.

► **Citation (APA):** Abasi-Aghdam, H., Rezai, A. (Summer 2021). The Impact of Social Security on Prevention of Social Harms: a Sociological Analysis. *Quarterly Journal of Hamedan Police Science*, 8(2), 47-55.

تحلیل جامعه‌شناختی تأثیر امنیت اجتماعی بر پیشگیری از آسیب‌های اجتماعی

حسین عباسی اقدم

* دانشجوی دکتری جامعه‌شناسی
مسائل اجتماعی ایران دانشگاه آزاد
اسلامی واحد گرمسار، ایران.
h.aghdam829@gmail.com
(نویسنده مسؤول).

افشین رضائی

دانش‌آموخته کارشناسی ارشد
جامعه‌شناسی دانشگاه آزاد اسلامی
واحد تهران مرکزی، ایران.
afshynr50@gmail.com

حامد عطاری

کارشناس ارشد علوم تربیتی، دانشگاه
پیام نور واحد همدان، ایران.
Attari.hamed@gmail.com

چکیده

آنچه عامل مخاطره‌آمیز بودن امنیت و از تهدیدات قابل توجه این مقوله است، رواج یافتن یا شیوع آسیب‌های اجتماعی در جامعه است. در نوشتار حاضر، اهمیت، نقش و تأثیر امنیت اجتماعی به‌عنوان مقوله مهم جامعه‌شناختی بر آسیب‌های اجتماعی که در مقام یکی از مؤلفه‌های مهم انحراف و جرم است، مورد بررسی قرار گرفته است. اهداف نوشتار حاضر، بررسی ادبیات مفهومی جامعه‌شناختی امنیت و آسیب‌های اجتماعی، تجزیه و تحلیل و نقد و همچنین بررسی این دو مؤلفه و بیان رابطه معکوس بین آن‌ها با عنوان رابطه دیالکتیک است. روش تحقیق به‌صورت مرور متون مطالعاتی و گردآوری مطالب نوشته شده است. در برخی کتب و مقالات، با بهره‌گیری از الگوی نظری طراحی‌شده توسط محققین و نظریات جامعه‌شناسی کنترل اجتماعی هیرشی و فشار اجتماعی اگنیو انجام شده است. پس از تحلیل و تشریح مفاهیم امنیت اجتماعی و آسیب‌های اجتماعی براساس دیدگاه‌های جامعه‌شناختی، ادبیات مفهومی و بهره‌گیری از الگوی نظری، چنین نتیجه‌گیری حاصل شد که بین این دو عنوان رابطه معکوس وجود دارد.

کلیدواژه‌ها: امنیت اجتماعی، آسیب‌های اجتماعی، نظارت اجتماعی، کنترل اجتماعی.

نوع مقاله: پژوهشی

صص: ۴۷-۵۵.

تاریخ دریافت: ۱۴۰۰/۰۵/۰۶

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۰/۰۶/۱۶

شناسه دیجیتال (DOI):

10.22034/hpsj.2021.209458.1053

◀ **استناد (ونکوور):** عباسی اقدم ح، رضایی ا. تحلیل جامعه‌شناختی تأثیر امنیت اجتماعی بر پیشگیری از آسیب‌های اجتماعی. فصلنامه علمی دانش انتظامی همدان. تابستان ۱۴۰۰؛ ۸(۲): ۴۷-۵۵.

◀ **استناد (APA):** عباسی اقدم، ح، رضایی، ا. (تابستان ۱۴۰۰). تحلیل جامعه‌شناختی تأثیر امنیت اجتماعی بر پیشگیری از آسیب‌های اجتماعی. فصلنامه علمی دانش انتظامی همدان، ۸(۲)، ۴۷-۵۵.

دو مفهوم عمده و حائز اهمیت چون امنیت اجتماعی^۱ و آسیب‌های اجتماعی از جمله مفاهیم رایج و معمول در ادبیات جامعه‌شناسی است. امنیت اجتماعی، به‌عنوان یکی از حساس‌ترین و مهم‌ترین نوع امنیت، از عناصر اساسی حیات انسان‌هاست. بدون شک، هیچ عنصری برای پیشرفت و توسعه یک جامعه و همچنین شکوفایی استعدادها، مهم‌تر از عنصر امنیت و تأمین آرامش در جامعه نمی‌باشد. امنیت دارای دو معنای ایجابی (یعنی، وجود احساس رضایت و اطمینان خاطر نزد دولت‌مردان و شهروندان) و سلبی (یعنی، نبود ترس، اجبار و تهدید) است (محسنی، ۱۳۸۹: ۱).

هرچند اکثر مشکلات اجتماعی انواعی تکراری در طول نسل‌های مختلف می‌باشند، اما چنان‌که مشاهده می‌شود، برخی از این انواع در برخی نسل‌ها اهمیت بیشتری پیدا کرده و حتی برخی انواع این آسیب‌ها در نسل‌های بعد زاده شده‌اند (پارسای، ۱۳۹۳: ۲). در همایش ملی آسیب‌های اجتماعی در ایران، طیف وسیعی از آسیب‌های اجتماعی، سیاسی و اقتصادی که در ایران امروز مشهود است، معرفی گردید. این آسیب‌ها شامل اعتیاد و قاچاق مواد مخدر، خودکشی، طلاق، جرم و جنایت، پرخاشگری و خشونت، کودکان آسیب‌دیده، اعم از کودکان خیابان و دختران فراری، روسپیگری، تکدی‌گری، جرائم مالی-اقتصادی سرقت و غیره است (عبداللهی، ۱۳۸۱: ۲۲). با وجود این مسائل و آسیب‌های اجتماعی، نکته قابل تأمل و توجه بحث امنیت اجتماعی و تأثیر آن بر مسائل اجتماعی^۲ است. آسیب‌های اجتماعی، دارای منابع و منشأهای گوناگونی بوده و دارای پیامدهای متفاوتی هستند که از جمله آن‌ها می‌توان به ایجاد ناامنی فردی و اجتماعی اشاره کرد.

مطالعه پژوهش‌های محققان و پژوهشگران می‌تواند مسیر اصلی فعالیت‌های تحقیقاتی را معین و مشخص کرده و با دستیابی به مطالعات انجام‌گرفته می‌توان الگوی نظری مناسبی را تهیه و استخراج نمود. گیدنز^۳ امنیت اجتماعی را

شامل تمهیداتی جهت حفظ زندگی اعضای یک جامعه و سپس حفظ راه و روش زندگی آنان می‌داند (گیدنز، ۱۳۸۳: ۶۲۷) و بوزان امنیت اجتماعی را این‌گونه تعریف می‌کند: توانایی گروه‌های مختلف صنفی، قومی، محلی، جنسی و ... در حفظ خود (بوزان، ۱۹۹۸: ۴۲).

ازسویی آسیب‌های اجتماعی به هر نوع عمل فردی یا جمعی اطلاق می‌شود که در چارچوب اصول اخلاقی و قواعد عمل جمعی^۴ و رسمی و غیر رسمی^۵ جامعه محل فعالیت قرار نمی‌گیرد (عبداللهی، ۱۳۸۱: ۱۵).

امنیت دارای دو بعد عینی و ذهنی است؛ از بعد عینی، امنیت اجتماعی به‌معنای ایجاد شرایط و موقعیت ایمن برای افراد جامعه است و از بعد ذهنی، امنیت به‌معنای احساس امنیت است. بر این اساس امنیت، ارتباط مستقیمی با ذهنیت و ادراک مردم دارد (حسینی نثار و قاسمی، ۱۳۹۱: ۲).

هنگامی که از امنیت اجتماعی سخن به میان می‌آید، در نقطه مقابل آن، مفهوم ترس و ناامنی اجتماعی به ذهن متبادر می‌گردد و با در نظر گرفتن ابعاد، اقسام و مؤلفه‌های امنیت، عامل مخاطره‌آمیز بودن آن تهدیدات و آسیب‌های اجتماعی است. ترس و ناامنی در طی زمان، تأثیرات مخرب و منفی بر کیفیت زندگی دارد و منجر به مراقبت و محافظت غیر ضروری مردم از خودشان می‌شود و آن‌ها را از فعالیت‌های اجتماعی باز می‌دارد و میزان بی‌اعتمادی در جامعه را افزایش می‌دهد (خوش‌فر و همکاران، ۱۳۹۳: ۷۳). بنابراین، رابطه دوسویه و معکوس بین امنیت اجتماعی و ناامنی اجتماعی وجود دارد که از آن تحت عنوان آسیب‌های اجتماعی نیز نام برده می‌شود.

از جمله نظریه‌هایی که به تبیین جامعه‌شناختی رفتارهای انحرافی پرداخته‌اند، می‌توان به نظریه فشار عمومی اگنیو^۶ اشاره کرد که یکی از نظریه‌های مهم و نسبتاً جدید در مباحث جرم‌شناسی است. در این نظریه، دلایل ارتکاب

4. Collective action
5. Formal and informal
6. Agnew General Strain Theory

1. Social Security
2. Social Issues
3. Giddens

اجتماعی و جرم بوده است. این نظریه علت اصلی کجرفتاری را نبود کنترل اجتماعی می‌داند. فرض اصلی این است که هم‌چنان که فریود گفته است افراد به‌طور طبیعی تمایل به کجرفتاری دارند و اگر تحت کنترل قرار نگیرند چنین می‌کنند و کجرفتاری اشخاص، بیش از آن‌که ناشی از نیروهای محرک به‌سوی نابه‌هنجاری باشد محصول عدم ممانعت است. این درست نقطه مقابل فرض نظریه‌های فشار^۹ و یادگیری است که کجرفتاری را ناشی از شرایط اجتماعی خاص (شکاف اهداف و ابزار مقبول اجتماعی و تجربه یادگیری از دیگران) می‌داند، نظریه‌های یادگیری^{۱۰} و فشار مستقیمی می‌پرسند که علت کجرفتاری چیست؟ اما نظریه کنترل مستقیمی می‌پرسد که علت هم‌نوایی چیست؟ زیرا آنچه موجب کجرفتاری است فقدان همان چیزی است که باعث هم‌نوایی می‌شود. پاسخی که به این سؤال مهم داده شده این است که آنچه موجب هم‌نوایی می‌شود، اعمال کنترل اجتماعی بر افراد است که جلوی کجرفتاری را می‌گیرد. بنابراین، فقدان یا ضعف کنترل اجتماعی علت اصلی کجرفتاری است (صدیق سروستانی، ۱۳۸۷: ۵۲).

همان‌گونه که از الگوهای نظری برآمده است، بین مفهوم امنیت و آسیب اجتماعی یک رابطه معکوس وجود دارد. امنیت از نیازها و انگیزه‌های اساسی انسان به‌شمار می‌رود، به‌طوری که با زوال آن آرامش خاطر انسان از بین می‌رود و تشویش، اضطراب و ناآرامی جای آن را می‌گیرد (محسنی، ۱۳۸۸).

آقایی و تیمورتابش (۱۳۸۹) در پژوهشی با عنوان «بررسی و فرآیند آسیب اجتماعی و امنیت اجتماعی» به این نتیجه رسیدند که آسیب اجتماعی به‌معنای اختلال و ناهنجاری اجتماعی رابطه مستقیم با ناامنی اجتماعی دارد. به این معنا که به هر میزان آسیب اجتماعی در جامعه افزایش یابد، ترس، نگرانی و اضطراب هم افزایش می‌یابد، این

رفتارهای انحرافی در میان جوانان به فشارهایی که در زندگی اجتماعی به فرد تحمیل می‌شود، برمی‌گردد و افرادی که نتوانند این فشارها و تنش‌ها را تحمل کنند، از رفتارهای انحرافی به‌عنوان راهی برای کاهش این اضطراب استفاده می‌کنند. براساس نظریه فشار عمومی رابرت اگنیو، مردان و زنان به‌دلایل گوناگون، رفتارهای انحرافی متفاوتی را از خود نشان می‌دهند (علی وردی نیا و همکاران، ۱۳۹۴: ۳۰۱). برخلاف نظریه‌های فشار پیشین که بر فشار اقتصادی متمرکز بودند، اگنیو بر پیچیده‌بودن فشار در جامعه نوین تأکید دارد. از این‌رو، وی در نظریه فشار عمومی خود به سه منبع اصلی فشار شامل: فشار ایجادشده به‌خاطر شکست در دستیابی به اهداف ارزشمند مثبت^۱، حذف محرک‌های ارزشمند مثبت^۲ و حضور محرک‌های منفی^۳ اشاره می‌کند.

در بحث کنترل اجتماعی، برگرفته از چارچوب نظری هیرشی^۴ (هیرشی، ۱۹۶۹)، دیدگاه نظارت اجتماعی بر این عقیده است که افراد اصولاً دارای قابلیت به‌هنجاربودن یا نابه‌هنجاربودن هستند. نکته اصلی این است که جامعه چه رفتاری با فرد داشته باشد. رفتار به‌هنجار و نابه‌هنجار تنها در درون جامعه دارای معنی است و هر جامعه‌ای سعی می‌کند که هنجارهای خود را بر فرد تحمیل کند (ممتاز، ۱۳۸۱). براساس این نظریه، کجروی و انحراف ناشی از گسستگی تعلق فرد به جامعه است که بر اثر کنترل و نظارت به‌وجود می‌آید (ستوده، ۱۳۸۰: ۱۳۴). از نگاه هیرشی کجرفتاری و ناهنجاری زمانی اتفاق می‌افتد که پیوند فرد با جامعه تضعیف شده یا به‌طور کلی از بین برود. وی این قیود را تحت چهار مفهوم وابستگی^۵، تعهد^۶، درگیری^۷ و باور^۸ خلاصه می‌کند (احمدی، ۱۳۸۲: ۹۰، ممتاز، ۱۳۸۱: ۱۲۰).

نظریه کنترل نیز در تحلیل و تبیین کجرفتاری‌های اجتماعی از نظریه‌های با نفوذ حوزه جامعه‌شناسی انحرافات

6. Commitment
7. Involvement
8. Belief
9. Pressure theories
10. Learning theories

1. Failure Achieve Positively Valued Stimuli
2. Removal Of Positively valued Stimuli
3. Presence of negative stimuli
4. Hirschi
5. Attachment

و پیوند این متغیرها را به‌گونه‌ای منطقی ارائه می‌دهد. دو نظریه کنترل اجتماعی و فشار اجتماعی مبنای نظری تحقیق حاضر قرار گرفته است که در ادامه به‌طور مختصر به آن پرداخته خواهد شد.

• نظریه کنترل اجتماعی^۳

تعبیر دیگری از کنترل اجتماعی، پیوند اجتماعی و نظارت اجتماعی است که نظارت اجتماعی^۴ به ابزارها و روش‌هایی اطلاق می‌شود که برای وادار کردن فرد به انطباق او با انتظارات گروه معین یا کل جامعه به‌کار می‌رود (کوئن، بروس، ۱۳۷۲؛ ۱۹۷).

به‌زعم هومنز فرآیندی که از طریق آن رفتار شخصی (یا اشخاصی) که از مرتبه رعایت هنجار عدول کرده، دوباره به همان مرتبه اعاده داده می‌شود و هرگاه به‌کلی از هنجار عدول کند، مجدداً به رعایت کامل هنجار سوق داده شود (گولد، جولوس و کولب، ویلیام^۵، ۱۳۷۶؛ ۷۰۶) و به تعبیر نویسندگان کتاب جامعه‌شناسی کج‌روی کنترل را توان اعمال قدرت، هدایت یا بازداشتن دیگران تعریف کرد (سلیمی، علی و محمد داوری، ۱۳۸۰؛ ۵۸۱).

از مجموع تعاریف فوق می‌توان استنتاج کرد که معیار عمده، کنترل ارزش‌ها و هنجارهاست و هدف از کنترل نیز، ایجاد هم‌نوایی، ثبات و نظم می‌باشد و همچنین چند اصل ذیل را می‌توان استخراج نمود:

- در صورتی نظارت اجتماعی ممکن است که (ارزش‌ها) هنجارها، قواعد و آداب و رسوم جامعه معین باشد.
- نظارت اجتماعی در مقام مقابله با منحرفان و کسانی است که هنجارها و آداب و رسوم مطلوب را رعایت نمی‌کنند.
- نظارت اجتماعی، جریانی شخصی نیست، بلکه به فرآیند کنترل جمعی نظر دارد.
- ثبات جامعه در گرو نظارت اجتماعی است.

ترس و نگرانی مستقیماً بر روی افرادی که زیان‌دیده از آسیب اجتماعی هستند، مشهود است و بر اطرافیان به‌شکل غیر مستقیم ظاهر می‌گردد. امنیت مقوله‌ای اساسی در هر نظام اجتماعی^۱ است و کشورها اولویت اول خود را به برقراری امنیت در جامعه اختصاص می‌دهند، اما این‌که در جامعه‌ای صد در صد امنیت وجود داشته باشد، امکان‌پذیر نیست، چراکه جامعه از افرادی با آداب و رسوم و فرهنگ‌های مختلف تشکیل شده و همواره درصدی از جرم و جنایت^۲ در هر جامعه‌ای وجود دارد و این امر تا حدی طبیعی است و به همان نسبت احساس ناامنی وجود دارد (بهشتی و همکاران، ۱۳۹۹؛ ۱۷۷).

سؤالات پژوهش

هدف اصلی و کلی مقاله حاضر تحلیل جامعه‌شناختی تأثیر امنیت اجتماعی بر پیشگیری از آسیب‌های اجتماعی است. به‌عبارتی، دیگر نقش، اهمیت و تأثیر امنیت بر پیشگیری از آسیب‌های اجتماعی مورد بررسی قرار گرفته است. در این پژوهش، سعی شده است تا به سؤالات زیر پاسخ داده شود و در قالب چارچوب و الگوی نظری و با بهره‌گیری از پیشینه پژوهش‌های انجام‌گرفته به نقد، بررسی و تجزیه و تحلیل آن پردازد:

- ۱- امنیت اجتماعی چیست؟ و رابطه آن با پیشگیری از آسیب‌های اجتماعی چیست؟
- ۲- منظور از آسیب‌های اجتماعی چیست و چه رابطه‌ای با فشار اجتماعی و کنترل اجتماعی دارد؟

مبانی نظری پژوهش

چارچوب نظری مناسب، متغیرهای مهم را در وضعیتی که مرتبط با مسأله پژوهش است، شناسایی و مشخص می‌کند

4. Social monitoring

5. Gould Julius and Columb William

1. Social system

2. Crime

3. Social control theory

- نظارت اجتماعی تا آنجا ادامه می‌یابد که منحرفان را از عمل خود بازدارد (غفاری فر، حسن؛ ۱۳۸۳).
به نظریه کنترل اجتماعی، پیوند اجتماعی^۱ نیز گفته می‌شود. این نظریه در حوزه انحرافات اجتماعی و آسیب‌های اجتماعی از درجه و اعتبار ممتازی برخوردار است. از جمله نظریه‌پردازان این حوزه هیرشی^۲ نام دارد. از نظر هیرشی جرم و بزه نتیجه پیوندهای ضعیف یا قطع شده با جامعه است. به زعم وی، یگانه علتی که سبب می‌شود مردم برخلاف طبیعت اخلاقی خود حرکت کنند و از قوانین جامعه پیروی کنند، پیوندهایی است که با فرد یا مؤسسه‌هائی دارند که هم‌رنگی جماعت را رشد می‌دهند. وقتی که افراد در پیوندشان ضعیف باشند یا به گروه‌هایی بگرایند که هم‌رنگ نیستند، آن وقت است که طبق تمایلات غیر اخلاقی ذاتی خود رفتار می‌کنند (اکر و کوکران^۳؛ ۱۹۸۵). هرچند این نظریه ابتدا برای درک ویژگی‌های نوجوانان بزه‌کار در نظر گرفته شده است (بوت و همکاران^۴؛ ۲۰۰۸)، اما هیرشی در طول سه دهه، نظریه خود را به ارزیابی تجربی و نظری گذاشت و نهایتاً در سال ۱۹۹۰ نظریه جدیدش را با عنوان «نظریه عمومی جرم» مطرح کرد و مدعی شد که قابلیت تبیین همه نوع جرم و بزه‌کاری را در همه زمان‌ها و مکان‌ها دارد (گات فردسون و هیرشی^۵؛ ۱۹۹۰).

هیرشی معتقد است که رفتارهای انحرافی دانش‌آموزان زمانی واقع می‌شود که پیوند بین آنان با جامعه ضعیف و گسسته شود. در این میان، خانواده و جامعه دو عامل مهم در ایجاد این پیوند هستند (ممتاز، ۱۳۸۱؛ ۱۲۱) و در جامعه می‌توان به دو نهاد پلیس و مدرسه نیز اشاره داشت. هیرشی فرضیاتی را بر اساس این نظریه مطرح می‌کند که به شرح ذیل می‌باشد:

1. Social bonding
2. Hirschi
3. Akers & Cochran
4. Booth & et all
5. Gottfredson & Hirschi
6. Crime

- بزه‌کاران به احتمال بسیار کمی تعلقات خاطر نزدیکی نسبت به والدین شان دارند، دانش‌آموزانی که تعلقات خاطر بالایی نسبت به مدرسه دارند، احتمال کمتری می‌رود که به رفتار بزه‌کارانه مبادرت ورزند.

- دانش‌آموزانی که در خانواده‌های متلاشی شده زندگی می‌کنند، گرایش بیشتری به رفتارهای بزه‌کارانه دارند.

- دانش‌آموزانی که به عللی مدرسه را دوست ندارند، تعلقات خاطر ضعیفی نسبت به والدینشان دارند و در نتیجه گرایش بیشتری به رفتار بزه‌کارانه دارند.

همچنین، رابطه بین بزه‌کاری^۶ جوانان و بعضی از مشکلات خانوادگی، مانند مشکل هویت‌سازی با والدین و پرورش در خانواده‌هایی که یک یا چند عضو خانواده مجرم یا بزه‌کاراند، در تحقیقات هیرشی، به اثبات رسیده است. تحقیقات هیرشی به این نتیجه‌گیری منتهی شده است که تغییرات و پیوندهای استوار فرزندان با خانواده، رابطه معکوس با بزه‌کاری جوانان دارد (احمدی، ۱۳۸۲؛ ۸۹).

• نظریه فشار اجتماعی^۷

تا چند دهه قبل، نظریه کلاسیک فشار که توسط افرادی همچون مرتون^۸، کوهن^۹، کلوارد^۹ و اهلین^{۱۰} مطرح شد، از لحاظ تجربی، نوعاً به‌عنوان یک نظریه کلان محسوب می‌شد. به این معنا که بسیاری از فرضیه‌های آن، از طریق شاخص‌های مربوط به اهداف و دستاوردهای مادی آزمون می‌شد (لی و کوهن^{۱۱}، ۲۰۰۸؛ ۱۱۶). نظریه‌های فشار از جمله نظریه‌های ساختاری هستند که به دلیل داشتن یک سری از محدودیت‌ها مورد انتقاد شدید قرار گرفتند.

7. Social Pressure Theory
8. Merton
9. Cloverd
10. Ohlin
11. Lee & Cohen

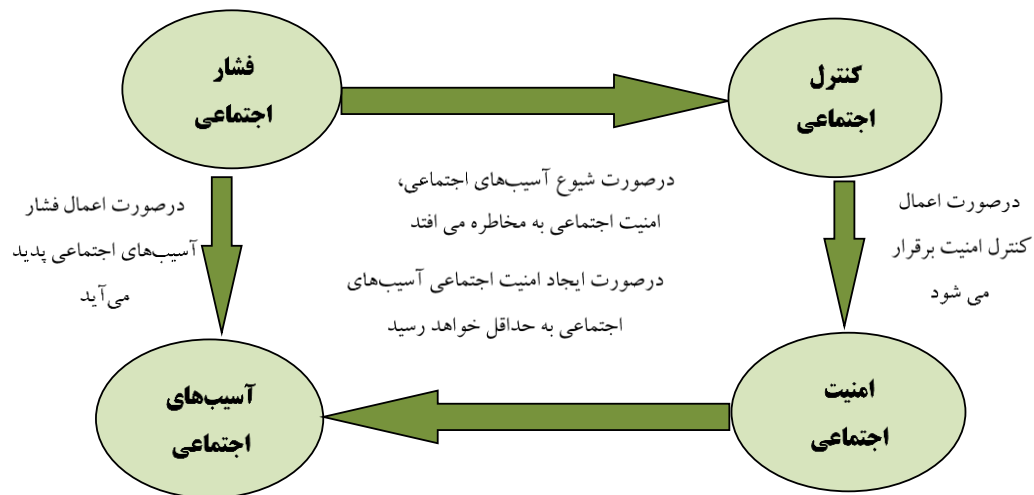
اجتماعی ایجاد می‌شود. بسیاری از کودکان با ضربه عاطفی ناشی از گسیختگی خانواده و تغییرات مکرر در ساختار خانواده، خودشان را تحت فشار می‌بینند و با ورود زودرس به حیطه تمایلات جنسی و استعمال مواد مخدر، از خود واکنش نشان می‌دهند (سیگل^۴، ۱۹۹۸؛ ۱۸۱).

یافته‌ها

الگوی نظری: الگو جزئی کوچک یا بازسازی کوچکی از یک شیء بزرگ است که از لحاظ کارکرد با شیء واقعی یکسان است. یک الگوی کارساز باید بتواند به پیش‌بینی وقایع کمک کند و این نماد پیش‌گویی‌کننده الگو متضمن سه خاصیت؛ دقت زیاد، غنای ترکیبی و حد بالایی از مناسبت یا قدرت سازمان‌دهنده است (گرچی، ۱۳۸۸؛ ۳۳). آنچه که در الگوی نظری تحقیق حاضر آمده است، بین آسیب‌های اجتماعی رایج در جامعه و امنیت اجتماعی رابطه‌ای دوسویه، دیالکتیک، مستقیم و معناداری وجود دارد. به طوری که با شیوع آسیب‌های اجتماعی بنا بر هر دلیلی، امنیت اجتماعی جامعه نیز به مخاطره خواهد افتاد. با استناد به نظریه فشار و کنترل اجتماعی که در مسیر تحلیل موضوع مورد بررسی، خود در فرایند شیوع آسیب‌های اجتماعی و ایجاد امنیت اجتماعی تأثیرگذار است؛ می‌تواند در نظر گرفته شوند. به طوری با اعمال فشار اجتماعی در شرایط، موقعیت و ساختار مختلف بر جامعه زمینه شیوع آسیب‌های اجتماعی را فراهم می‌آورند. از طرفی دیگر، با در نظر داشتن ابزارهای لازم، برنامه‌ها، استراتژی‌های لازم در چارچوب کنترل اجتماعی، به مراتب باعث افزایش ضریب امنیت و ایجاد احساس امنیت در میان آحاد جامعه خواهد شد که در نهایت آسیب‌های اجتماعی نیز فروکش خواهد کرد (شکل شماره ۱).

به دنبال این انتقادات، رابرت اگنیو^۱ از جمله کسانی بود که به حمایت از این نظریه برآمد و برای پاسخ به این انتقادات نظریه مذکور را مورد بررسی مجدد قرار داد و دوباره تدوین کرد. به این صورت که وی با معرفی نظریه فشار عمومی نشان داد که بسیاری از نظریات موجود در جامعه که در دهه ۱۹۳۰ وجود داشته‌اند، حتی امروز هم دارای کاربرد می‌باشند (سوتهل و همکاران^۲، ۱۳۸۳؛ ۱۷۹-۱۸۰)، همچنین، یکی از تبیین‌های ساختاری که به بررسی و مطالعه در جهت علت‌یابی و ارائه بهینه برای بزه‌کاری پرداخته، نظریه فشار است که البته در سال‌های اخیر تجدید حیات شده است، زیرا رابرت اگنیو یک نظریه فشار عمومی تجدیدنظر شده‌ای را معرفی می‌کند. در این نسخه تجدیدنظر شده از نظریه فشار، اگنیو تلاش نموده تا بر ناسازگاری‌ها و تناقض‌هایی که نظریه‌های سنتی فشار را به ستوه آورد؛ غلبه کند (برویدی^۳، ۲۰۰۱؛ ۹).

نظریه فشار عمومی اگنیو از جمله نظریات مهم ساختاری و نسبتاً جدیدی است که به تبیین جامعه‌شناختی رفتارهای انحرافی پرداخته است. در این نظریه، دلایل ارتکاب رفتارهای انحرافی در میان جوانان به فشارهایی که در زندگی اجتماعی به فرد تحمیل می‌شود، برمی‌گردد و افرادی که نتوانند این فشارها و تنش‌ها را تحمل کنند، از رفتارهای انحرافی به‌عنوان راهی برای کاهش این اضطراب‌ها و تنش‌ها استفاده می‌کنند. یکی از ویژگی‌های این نظریه این است که به بررسی انواع متفاوت رفتارهای انحرافی که توسط مردان و زنان رخ می‌دهد، می‌پردازد. بر اساس نظریه فشار عمومی رابرت اگنیو، مردان و زنان به دلایل گوناگون، رفتارهای انحرافی متفاوتی را از خود نشان می‌دهند (علی وردی نیا، اکبر و همکاران، ۱۳۹۴؛ ۳۰۱). براساس تبیین نظریه فشار عمومی بسیاری از صاحب نظران معتقدند، نوجوانی دوره‌ای از چرخه زندگی آدمیان است که تبه‌کاری در طول سال‌های آخر آن به اوج خود می‌رسد؛ زیرا این دوره زمانی است که با ضعیف شدن نظارت والدین و گسترش روابط با گروه‌های مختلفی از همالان، فشارهای

شکل ۱- مدل نظری ارائه شده

بحث و نتیجه‌گیری

براساس نظریه کنترل اجتماعی با در نظر داشتن چهار مؤلفه وابستگی، تعهد، درگیری و باور، زمینه کاهش آسیب‌های اجتماعی را فراهم آورد. به دنبال کاهش آسیب‌های اجتماعی، امنیت در جامعه برقرار گردیده و در میان اعضا یا افراد جامعه نیز احساس می‌شود. ایجاد امنیت در جامعه مستلزم رعایت هنجارها، معیارها، الگوها و قوانین رسمی و غیر رسمی رایج در آن جامعه است که زندگی مطلوب، مناسب و به دور از هرگونه تهدید، ترس، رعب و وحشت فراهم می‌گردد. بنابر ادبیات و الگوی نظری ذکر شده در ذیل نوشتار حاضر، پژوهش‌های انجام شده توسط آقایی و تیمورتابش (۱۳۸۹)، ریگی و یاوری (۱۳۹۶)، محسنی (۱۳۸۸) مورد تأیید واقع می‌شوند. به طوری که با افزایش آسیب‌های اجتماعی نگرانی، استرس، ترس و به طور کلی ناامنی و ناهنجاری اجتماعی ایجاد خواهد شد. سیستم امنیت و ناامنی در جامعه تحت تأثیر عوامل گوناگونی چون تضعیف سرمایه اجتماعی و ناکارآمدی‌های نهادهای کنترل و نظارت اجتماعی قرار دارد و همچنین تهدیدات و مخاطرات احتمالی بر اثر فشار ناشی از آن که منجر به وقوع

محور مباحث اصلی و مهم در این نوشتار، امنیت اجتماعی، آسیب‌های اجتماعی، کنترل اجتماعی، فشار اجتماعی، ناامنی و احساس امنیت است که به تفصیل بیان شده‌اند. براساس الگوی نظری تقابلی، دوسویه و دیالکتیکی بین مفاهیم امنیت و آسیب‌ها، با بهره‌گیری از چارچوب نظری و ادبیات مفهومی کنترل اجتماعی و فشار اجتماعی و با استناد به نظریات برخی از نظریه پردازان مطرح در حوزه جامعه‌شناسی انحرافات و جرم‌شناسی، چون تراویس هیرشی و رابرت آگنیو می‌توان تلفیقی از مفاهیم به کار گرفته شده را به دست داد. در بحث از فشار اجتماعی با در نظر گرفتن سه عنصر شکست در دستیابی به اهداف، حذف محرک‌های ارزشمند مثبت و حضور محرک‌های منفی، تحت عنوان منابع فشار، عامل شیوع آسیب‌های اجتماعی است. فشارهای نشئت گرفته از منابع فشار به شکل‌گیری احساسات منفی منجر می‌شود و افراد در تلاش برای رهایی از این احساسات منفی ممکن است در فعالیت‌های غیر قانونی همچون بزه‌کاری، خلاف‌کاری و یا مصرف مواد مخدر درگیر شوند (علی وردی نیا و همکاران، ۱۳۹۴:۳۱۷ به نقل از اسلوکم^۱، ۲۰۱۰:۲۰۶-۲۰۵) که

۱۲. علی‌وردی نیا، اکبر. (۱۳۸۹). *جامعه‌شناسی کارتن خوابی*. نشر جامعه‌شناسان، تهران.
۱۳. علی‌وردی نیا، اکبر و یوسفی، ندا. (۱۳۹۳). تمایل به خودکشی در میان دانشجویان: آزمون تجربی نظریه فشار عمومی‌اگنیو. *فصلنامه جامعه‌شناسی کاربردی*، سال بیست و پنجم، شماره ۲.
۱۴. غفاری فر، حسن. (۱۳۸۱). نظارت و کنترل اجتماعی. *فصلنامه مطالعات راهبردی زنان*، شماره ۱۷.
۱۵. گرجی، ابراهیم و برخوردار، سجاد. (۱۳۸۸). مبانی روش تحقیق در علوم اجتماعی، انتشارات ثالث، تهران.
۱۶. محسنی، رضاعلی. (۱۳۸۹). تحلیل جامعه‌شناختی امنیت اجتماعی و نقش آن در کاهش جرم و آسیب‌های اجتماعی. *فصلنامه نظم و امنیت انتظامی*، سال دوم، شماره ۴.
۱۷. ممتاز، فریده. (۱۳۸۱). *انحرافات اجتماعی: نظریه‌ها و دیدگاه‌ها*. شرکت سهامی انتشار، چاپ اول، تهران.
18. Akers, R. L., & Cochran, J. K. (1985). Adolescent marijuana use: A test of three theories of deviant behavior. *Deviant Behavior*, 6(4), 323-346.
19. Bergman, M., Headley, S. (2002). Young adolescents' well-being and health-risk behaviors: Gender and socioeconomic differences. (Mental health). *Youth Studies Australia*, 21(2), 63-64.
20. Eitle, D. J. (2002). Exploring a source of deviance-producing strain for females: Perceived discrimination and general strain theory. *Journal of Criminal Justice*, 30(5), 429-442.
21. Buzan, B., & Waeber, O. (1998). *Liberalism and Security: The contradictions of the liberal Leviathan*. Copenhagen Peace Research Institute.
22. Buzan, B., Wæver, O., Wæver, O., & De Wilde, J. (1998). *Security: A new framework for analysis*. Lynne Rienner Publishers.
23. Lee, D. R., & Cohen, J. W. (2008). Examining strain in a school context. *Youth Violence and Juvenile Justice*, 6(2), 115-135.
24. Gottfredson, M. R., & Hirschi, T. (1990). *A general theory of crime*. Stanford University Press.
25. Lanier, M. M., Henry, S., & Anastasia, D. J. (2018). *Essential criminology*. Routledge.

و شیوع آسیب‌های اجتماعی می‌شود. در اثر بی‌سازمانی، بی‌نظمی و عدم کارکردهای مناسب و مطلوب نظام‌های اجتماعی می‌باشد.

منابع

۱. آقائی، علی اکبر و تیمورتاش، حسن. (۱۳۸۹). بررسی رابطه و فرایند آسیب اجتماعی و امنیت اجتماعی. *دانشنامه واحد علوم و تحقیقات*، شماره ۱۲.
۲. احمدی، حبیب. (۱۳۸۲). *جامعه‌شناسی انحرافات*. تهران: نشر سمت.
۳. بهشتی، سید صمد و همکاران. (۱۳۹۹). تبیین جامعه‌شناختی رابطه احساس امنیت اجتماعی و سلامت اجتماعی. *مجله دانشکده بهداشت و انستیتو تحقیقات بهداشتی*، دوره ۱۸، شماره ۲.
۴. پارسای، رضا. (۱۳۹۳). تأثیر آسیب‌های اجتماعی بر امنیت اجتماعی. *فصلنامه علمی- تخصصی دانش انتظامی غرب استان تهران*، سال اول، شماره ۴.
۵. حسینی نثار، مجید و علی قاسمی. (۱۳۹۱). بررسی احساس امنیت و عوامل موثر بر آن در کشور. *مجموعه مقالات چهارمین کنفرانس برنامه ریزی و مدیریت شهری*، مشهد.
۶. خوش فر، غلامرضا و همکاران. (۱۳۹۳). امنیت اجتماعی و سلامتی اجتماعی (مطالعه موردی: جوانان ۱۵-۲۹ ساله شهر قائن). *مجله مطالعات اجتماعی ایران*، دوره نهم، شماره ۱.
۷. ریگی، علی و یآوری، مرتضی. (۱۳۹۶). ارزیابی میزان تأثیر آسیب‌های اجتماعی بر احساس امنیت اجتماعی در شهروندان (نمونه موردی: شهر ایرانشهر). *دو ماهنامه پژوهش در هنر و علوم انسانی*، سال دوم، شماره ۴.
۸. ستوده، هدایت اله. (۱۳۷۸). *آسیب‌شناسی اجتماعی*، جامعه‌شناسی انحرافات، تهران، انتشارات آوای نور.
۹. سلیمی، علی و داوری، محمد. (۱۳۸۰). *جامعه‌شناسی کجروی*. انتشارات حوزه و دانشگاه، چاپ اول، قم.
۱۰. صدیق سروسستانی، رحمت الله. (۱۳۸۷). *آسیب‌شناسی اجتماعی*. انتشارات سمت، چاپ دوم، تهران.
۱۱. عبدالهی، محمد. (۱۳۸۳). *مسائل اجتماعی ایران*، مجموعه مقالات. انجمن جامعه‌شناسی ایران، نشر آگاه، تهران.